

Gedichtengroep Amstelrade in actie

Poëzie: mijn vriend je bent er als ik het nodig vind

‘Maak niet de vergissing te denken dat ik het niet kan!’ Een steekhoudende opmerking als je je verdiept in taal en tekst van mensen met een handicap. Sommigen kunnen zich moeilijk verstaanbaar maken. Maar zou dat betekenen dat er geen poëtische gedachten zijn? De Gedichtengroep Amstelrade bewijst het tegendeel. Wekelijks komen de deelnemers bijeen om te spelen met woorden.

De Gedichtengroep Amstelrade, een initiatief van zorgorganisatie OsiraGroep in Amsterdam, maakt mooie boekjes. Het oudste uit 2002 is gedrukt in kleur, voorzien van illustraties en echt gebonden. In de jaren daarna zie je aan de vorm van de boekjes dat de financiële draagkracht afneemt. Maar de inhoud staat als een huis: poëzie van een groep bevlogen mensen met een handicap. Al jaren komen cliënten één keer in de week bijeen om gedichten te lezen, te bespreken en te schrijven.

De gelezen en besproken gedichten zijn vervolgens uitgangspunt voor eigen poëtische creaties. Activiteitenbegeleidster Fienie, docente poëzie in deze groep, werkt met voorlezen, bespreken en ‘maken’. Gedichten schrijven is verzinnen, bedenken, uitspreken. Een ander kan het opschrijven en presenteren. Het maken van korte teksten geeft houvast. De teksten zijn ook fijn om er later over te kunnen npraten, thuis en met bezoekers. Een gesprek is soms moeilijker dan een gedicht: de losse tekstflarden vormen wel degelijk een coherent verhaal, dat in het gesprek niet altijd zichtbaar wordt. Een goed voorbeeld daarvan zijn de gedichten van Wil, die in haar teksten vaak met veel humor gebeurtenissen uit het dagelijks leven verwerkt. Zo verwerkt ze ook de beslommingen van het leven dat ze nu leidt.

Boekenkleedje

De deelnemers van de gedichtengroep wisselen, nieuwe cliënten schuiven aan bij de oudgedienden die de groep al jaren bezoeken. Op een junidag ontmoet ik Wil, Edwin, Clovis, Berrie en Marjo-

Berrie bespreekt zijn gedicht
Foto: Sienke de Rooij

Poëzie is een daad

Poëzie is een daad
van bevestiging. Ik bevestig
dat ik leef, dat ik niet alleen leef.

Poëzie is een toekomst, denken
aan de volgende week, aan een ander land,
aan jou als je oud bent.

Poëzie is mijn adem, beweegt
mijn voeten, aarzelend soms,
over de aarde die daarom vraagt.
[...]

Elk woord dat wordt geschreven
is een aanslag op de ouderdom.
Tenslotte wint de dood, jazeker,

maar de dood is slechts de stilte in de zaal
nadat het laatste woord geklonken heeft.
De dood is een ontroering.

Remco Campert, 1955

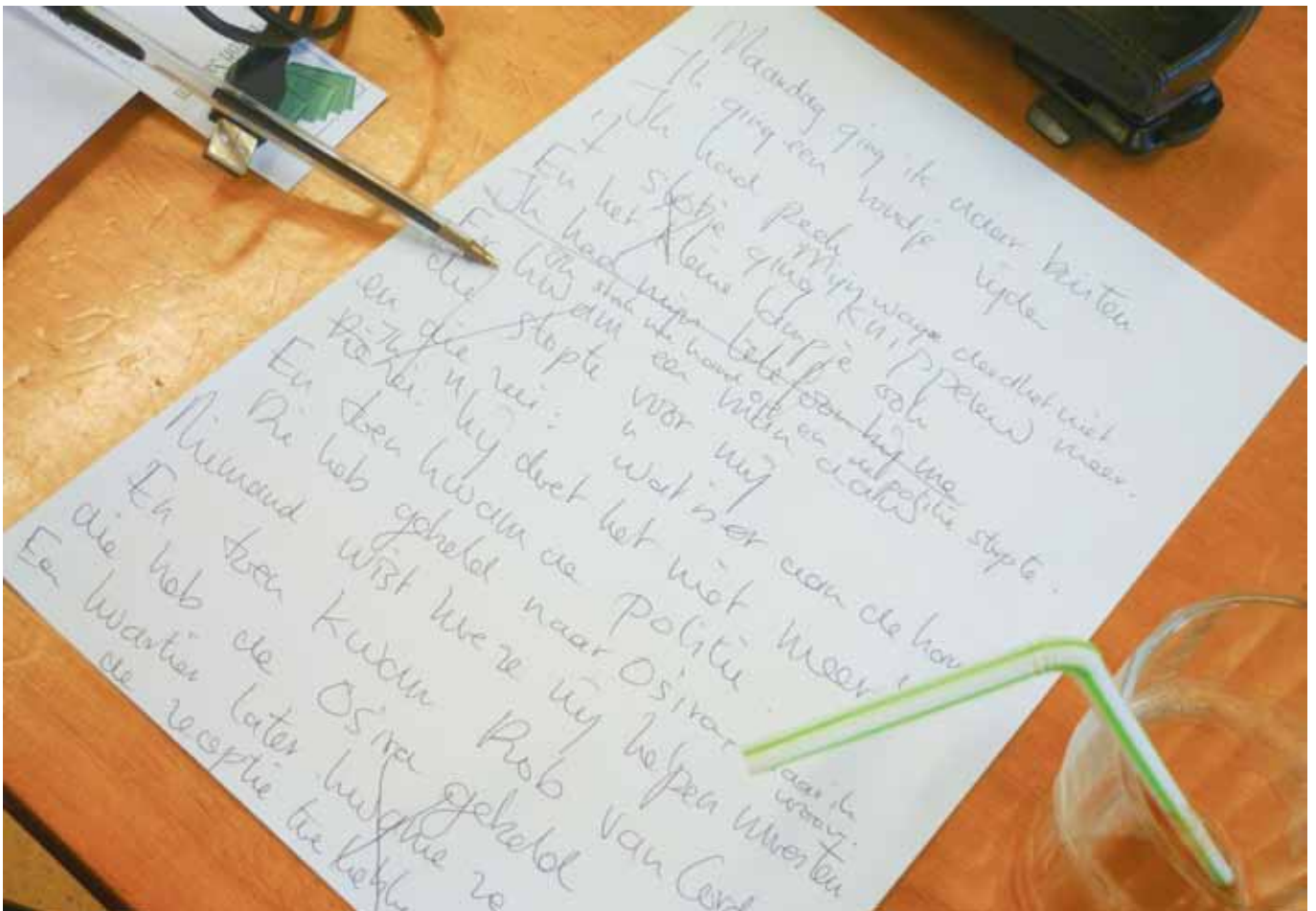
lein. Onder leiding van Fienie houden we ons bezig met Remco Campert en alles wat hij weet op te roepen. Met het 'boekenkleedje' tovert ze de gewone keukentafel om tot een echt schrijfcafé. Op het bord staat een deel van het gedicht *Poëzie is een daad* en dat leest ze nu een paar keer voor.

Een moeilijk gedicht deze keer, het is ook wel eens wat luchtiger. Maar deze tekst maakt veel los. Je hoeft beslist niet alles te begrijpen om het mooi te vinden. De eerste indrukken van de groep. Berrie: "Hij relateert de boel: ouderdom, doodgaan. Wat ik ervan begrepen heb." Edwin: "Heel mooi en diepzinnig." Wil: "Mooi, maar hij praat over de dood, dat mag eigenlijk niet in een gedicht." Zij houdt het graag vrolijker. Clovis: "Ik herken mijn eigen gedichten. Eerst positief, wat voor moois poëzie is, aan het eind wordt het donkerder, dan schrijft hij over de dood en dat doe ik ook. Hij zegt: je hoeft niet bang te zijn voor de dood." Fienie neemt het gedicht zin voor zin door. We praten over de betekenis, er komt wat uitleg bij. Ze vraagt naar de diepere laag. Kijk, er komt een 'jou' in voor. Voor wie heeft hij het geschreven? Hij spreekt een ander toe: zijn vriendin, zijn vrouw... Dan zoeken we woorden voor de eigen gedichten. Op het lijstje komen: dichtkunst, tegenstelling leven en dood, bevestiging, ouderdom, kijk op poëzie. Na deze oriëntatie gaan alle deelnemers direct aan de slag. Iedereen mag maken wat hij wil, het is niet verplicht om aan te sluiten bij het onderwerp.

Schrijven en schrappen

Fienie werkt met Wil. Zij hebben samen een vaste werkwijze. Wil: "Ik heb weer wat meegemaakt! Maandag had ik pech." Fienie schrijft de zinnen op. Ze luistert aandachtig en vraagt soms verduidelijking. "Hoe zeggen we dat nou in het gedicht, Wil?" "Het slotje ging knippen en het kleine lampje ook." "Verdorie. Waar was je, Wil?"

Ze laat Wil het hele verhaal vertellen, ook al is het vrij lang. Dat staat. Maar hoe maak je er nu een gedicht van? Fienie houdt het blad omhoog. "Wil, is dit een gedicht?" Nee, dit is een verhaal. En wat doe je dan: krassen. Zo maak je er een mooi klein gedicht van. Ze heeft de termen schrijven en schrappen, schaven en weggooien allang geïntroduceerd en Wil gaat daar geroutineerd mee om. Samen bespreken ze wat voor een lezer belangrijke dingen zijn. "Hoe maken we dit korter?" Fienie geeft trefwoorden en vragen. "Samenvatten?" Wil, tussendoor: "... maar we hebben wel gelachen!" Dat is meteen een mooi slot van het gedicht. De titel is duidelijk: Pech! Fienie schrijft de nieuwe tekst op

en leest die hardop voor terwijl ze schrijft. Wil is tevreden, het gedicht is af. Berrie heeft ook een onderwerp: de Vlaamse tv. Hij heeft het begin, geheel op rijm, al in gedachten. Fienie notuleert. Als hij stopt, leest ze even voor en kan hij verder improviseren. Fienie vraagt nog naar een wending, een eigen mening, om het interessant te maken. Clovis en Edwin hebben achter de computer gewerkt en hun gedichten geprint.

Wat maakt mij
Poëzie is een deel van mij!
En ook van duizenden andere.
Maar wat maakt het verschil
Het verschil zijn niet de woorden.
Ik spreek gewoon Nederlands!
Het verschil is de manier waarop jij taal gebruikt
jij zegt ik vind dit niet leuk.
Ik zeg ik vind het Kut.
In een gedicht mag dat!
Poëzie: mijn vriend je bent er als ik het nodig vind
Anders laat je me met rust.

Clovis van Hirtum, 23 juni 2011

Rondje voorlezen

Iedereen krijgt de kans om zijn gedicht twee keer voor te lezen. Het is erg belangrijk wat de rest van de groep ervan vindt. De dichters vragen elkaar wat ze kunnen verbeteren. Clovis heeft zijn tekst gebaseerd op het gedicht van Remco Campert. Clovis vraagt meningen over het woordje 'en': moet het erin blijven of kan het beter weg? Hij is zich ervan bewust dat dit een stopwoord van hem is. Maar in dit geval vinden allen dat het moet blijven. De ochtend loopt ten einde. Iedereen is tevreden dat het weer gelukt is: er zijn vier nieuwe gedichten op de wereld gezet. Berrie toont zijn bundel gedichten van 2010: "Kijk, dit kun je ervan maken." Dichten blijft een aanrader voor iedereen. Denk nooit dat je het niet kunt.

Met dank aan Gedichtengroep Amstelrade van de donderdagochtend: Wil Mantel, Edwin van Erp, Berrie van Os, Clovis van Hirtum en Marjolein Bergwerff en hun begeleidster Fienie Gerekink.

Sieneke de Rooij
adviseur Schrijven bij Kunstfactor,
sectorinstituut amateurkunst

www.osiragroep.nl/gedichten_1546.html

Schrijven is schrappen
Foto: Sieneke de Rooij